

Aanwijzing voor de kandidaat

Als in een vraag staat dat je een hoofd- of kernconcept moet gebruiken, dan gebruik je in het antwoord die elementen uit de omschrijving van het hoofd- of kernconcept die nodig zijn om de vraag juist te kunnen beantwoorden.

Opgave 1 De wankele democratie?

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2 en de figuren 1 tot en met 5.

Inleiding

De politicologen Van Ham, Andeweg en Thomassen hebben uitgezocht of de Nederlandse representatieve democratie in een legitimiteitscrisis verkeert. Onder de legitimiteit van het politieke stelsel verstaan we de mate van instemming van de burgers of de aanvaarding door de burgers van het politieke stelsel. In hun boek *De wankele democratie. Heeft de democratie haar beste tijd gehad?* plaatsen de onderzoekers kanttekeningen bij de heersende opvatting dat het Nederlandse democratische systeem op zijn grondvesten zou schudden. Wel constateren zij opvallende verschillen in vertrouwen in de politiek tussen hoger en lager opgeleiden. Om dit verschil te verklaren toetsen de politicologen de moderniseringstheorie en de globaliseringstheorie.

Gebruik de regels 1 tot en met 33 van tekst 1.

- 4p 1 Leg uit dat in de regels 1 tot en met 33 van tekst 1 een bindingsvraagstuk en een verhoudingsvraagstuk te herkennen zijn.
Gebruik in je uitleg per vraagstuk:
- het betreffende hoofdconcept met een voorbeeld uit het tekstfragment;
 - een passend kernconcept met een voorbeeld uit het tekstfragment.

Lees de regels 34 tot en met 41 en gebruik de regels 42 tot en met 73 van tekst 1.

Volgens de onderzoekers is er geen sprake van massale onvrede over de politiek, ondanks de lage opkomst bij verkiezingen en het dalende ledenaantal van politieke partijen. In de regels 42 tot en met 73 geven zij hiervoor verschillende verklaringen.

In deze verklaringen zijn kernconcepten van het hoofdconcept verandering te herkennen. Een van deze kernconcepten is modernisering.

- 2p 2 Leg uit welke twee **andere** kernconcepten van het hoofdconcept verandering te herkennen zijn in de verklaringen van de onderzoekers zoals beschreven in de regels 42 tot en met 73 van tekst 1. Gebruik per kernconcept een voorbeeld uit dit tekstfragment.

Bekijk figuur 1.

Uit figuur 1 zou je kunnen concluderen dat de Nederlandse kiezers minder binding voelen met de Europese Unie (EU) dan met Nederland.

- 2p 3 Geef hier **twee** mogelijke redenen voor. Gebruik per reden een ander kernconcept van een willekeurig hoofdconcept.

De beslissing om al dan niet te gaan stemmen is volgens de auteurs van *De wankele democratie* steeds meer afhankelijk geworden van een kosten-batenafweging.

- 2p 4 – Met welke sociaalwetenschappelijke benadering komt deze uitspraak van de auteurs overeen?
– Geef met behulp van deze benadering een verklaring voor het feit dat de opkomst bij de verkiezingen voor het Europees Parlement lager is dan de opkomst bij de Tweede Kamerverkiezingen (zie figuur 1).

Gebruik tekst 2 en de figuren 2 en 3.

De auteurs van het boek *De wankele democratie* stellen een verschil vast tussen de mate van politieke steun van hoger en lager opgeleiden (figuur 2 en 3). Om dit verschil tussen beide groepen te verklaren toetsen de auteurs in het boek de moderniseringstheorie en de globaliseringstheorie zoals deze gedeeltelijk beschreven staan in tekst 2.

- 2p 5 Leg de moderniseringstheorie uit met twee elementen van het kernconcept modernisering. Geef bij elk element een voorbeeld uit tekst 2.

Gebruik tekst 2 en de figuren 2 en 3.

De moderniseringstheorie en de globaliseringstheorie voorspellen een relatie tussen opleiding en politieke steun.

- 2p 6 – Welke voorspelling doet de moderniseringstheorie zoals beschreven in tekst 2 over de trend in politieke steun van hoger opgeleiden?
– Leg uit of de gegevens uit figuur 2 of 3 deze voorspelling van de moderniseringstheorie ondersteunen of tegenspreken.
- 2p 7 – Welke voorspelling doet de globaliseringstheorie zoals beschreven in tekst 2 over de trend in politieke steun van lager opgeleiden?
– Leg uit of de gegevens uit figuur 2 of 3 deze voorspelling van de globaliseringstheorie ondersteunen of tegenspreken.

Gebruik de figuren 4 en 5.

De auteurs van *De wankle democratie* concluderen dat er geen bewijs is voor een legitimiteitscrisis in de representatieve democratie. Naast de redenen die staan in de regels 12 tot en met 23 van tekst 1, zien de auteurs ook de gegevens van de figuren 4 en 5 als een bewijs voor hun stelling dat er geen sprake is van een legitimiteitscrisis in de representatieve democratie.

- 2p **8** Leg uit dat op grond van de figuren 4 en 5 geconcludeerd kan worden dat er geen sprake is van een legitimiteitscrisis in de representatieve democratie. Gebruik in je uitleg het kernconcept representativiteit.

Stel dat je als sociaal wetenschapper onderzoek doet naar mogelijke oorzaken van verschil in stemgedrag van jongeren tussen 18 en 24 jaar bij de gemeenteraadsverkiezingen. Je betreft in je onderzoek de politieke socialisatie van deze jongeren. De onderzoeksvraag waar je van uitgaat is: welke samenhang is er tussen politieke socialisatie op school en het al dan niet gaan stemmen?

- 4p **9** Beschrijf je onderzoeksopzet. Doe dit door:
- een hypothese te formuleren bij de gegeven onderzoeksvraag; gebruik in je formulering van de hypothese een element van het kernconcept politieke socialisatie;
 - de onafhankelijke en de afhankelijke variabele te benoemen;
 - de variabelen uit de hypothese te operationaliseren;
 - een beredeneerde keuze voor één van de onderzoeksmethoden te maken die gangbaar zijn in de maatschappijwetenschappen.

Opgave 1 De wankele democratie?

tekst 1

'Sla geen alarm over democratie'

Dreigt de Nederlandse democratie te bezwijken onder boosheid, cynisme en desinteresse? Allemaal doemverhalen, stellen drie politicologen in een nieuw
5 boek, *De wankele democratie. Heeft de democratie haar beste tijd gehad?* Het Nederlandse democratische systeem schudt niet op haar grondvesten en de legitimiteitscrisis van het politieke
10 systeem is dus een mythe, aldus de onderzoekers.

Nederlanders zijn vergeleken met andere Europeanen, behoorlijk positief over hun stelsel. 86 procent is trots op
15 Nederland, 93 procent vindt ons stelsel van evenredige vertegenwoordiging de beste bestuursvorm, 77 procent is tevreden over het functioneren van de democratie. Nederland bevindt zich ook
20 steevast in de hoogste regionen als het gaat om het vertrouwen in het parlement, politieke partijen, politici, ja zelfs in de regering.

Bepaalde ontwikkelingen hebben wel
25 negatieve gevolgen. Politicologe en mede-auteur van het boek, Carolien van Ham: "Neem het verschil in politiek vertrouwen tussen hoger en lager opgeleiden. Vanaf de jaren zeventig zijn
30 mensen met een lagere opleiding al ontevredener. Maar de kloof tussen die twee is sindsdien niet groter geworden. Dat vond ik verrassend."

De onderzoekers hebben vier factoren
35 bestudeerd die vaak worden genoemd als bewijs voor massaal verspreide onvrede over de politiek: minder

mensen gaan stemmen, minder mensen zijn lid van een politieke partij,
40 meer kiezers zweven en het populisme is in opkomst.

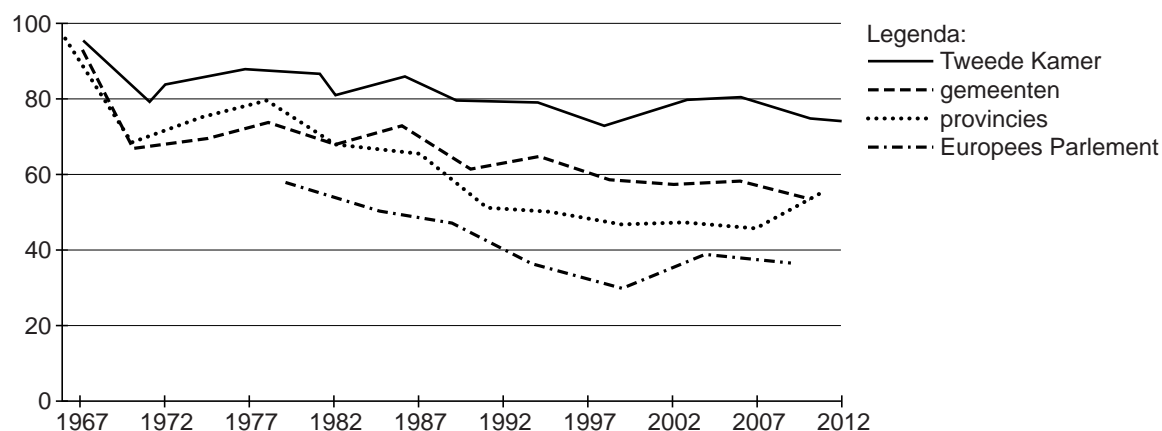
De onderzoekers stellen het volgende tegenover deze schijnbaar sterke verklaringen. Van Ham vervolgt: "Bij
45 verkiezingen komen minder mensen opdagen – vooral bij andere verkiezingen dan die voor de Tweede Kamer – maar dat wil nog niet zeggen dat hun politieke interesse ook is gedaald.
50 Vooral hoger opgeleiden doen mee aan inspraak, acties en dergelijke. Conclusie: mensen zijn niet minder, maar anders actief geworden. En ja, kiezers zitten minder vastgebakken aan
55 een partij dan in de verzuilde tijd. Maar dat is eerder een teken van emancipatie, vinden de auteurs, dan van politieke onvrede. Mensen kijken per verkiezing welke standpunten het best
60 bij hen passen."

Dat is in de ogen van de auteurs precies wat je wilt in een democratie. Bovendien, kiezers zweven in een
65 kleine ruimte: tussen linkse partijen, of tussen rechtse. Overloop tussen die blokken is er weinig. Dat het aantal leden van politieke partijen in vijftig jaar is gehalveerd, is ook al geen teken dat het er slecht voor staat met de demo-
70 cratie. Vrijwel alle maatschappelijke organisaties hebben hun ledental zien afnemen, dat is niet uniek voor de politiek.

naar: Trouw, 17 april 2014

figuur 1

Opkomst bij verkiezingen in procenten

bron: De wankele democratie, 2014

tekst 2

Moderniseringstheorie en globaliseringstheorie

In de moderniseringstheorie en de globaliseringstheorie spelen de verschillen in sociaal-economische status en vooral opleidingsniveau een belangrijke rol.

De moderniseringstheorie

Naoorlogse maatschappelijke ontwikkelingen, zoals forse economische groei, de enorme stijging van het opleidingsniveau en de ontwikkeling van massacommunicatiemiddelen hebben tot grote veranderingen op het niveau van de individuele burger geleid. (...) De behoefte aan zelfontplooiing leidt ertoe dat de hoger opgeleide en beter geïnformeerde 'nieuwe burgers' niet langer 15 genoeg nemen met de beperkte politieke rol die traditioneel voor burgers is weggelegd in een representatieve democratie. Alleen de rol van kiezer is voor deze burgers te gering, 20 zij willen meer betrokken worden bij politieke besluitvorming. Ze zijn vaardig

geworden om zich effectief in het politieke besluitvormingsproces te manifesteren.

25 Hun ontevredenheid komt dus voort uit betrokkenheid: dit zijn 'ontevreden democraten' die ontevreden zijn omdat zij meer democratie willen.

30 Naarmate democratische hervormingen uitblijven, zal de ontevredenheid juist onder hoogopgeleiden toenemen.

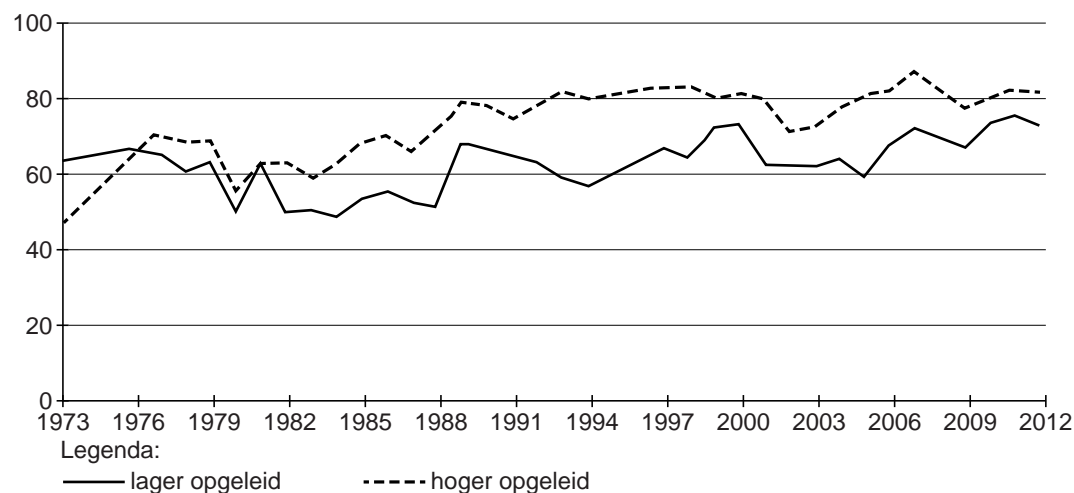
De globaliseringstheorie

Ook de globaliseringstheorie voorspelt een relatie tussen opleiding en politieke steun, zij het dat opleiding hier vooral 35 een indicator is van sociaaleconomische status. Processen van globalisering hebben in de afgelopen decennia geleid tot wereldwijde economische competitie, waardoor de welvaart en 40 werkgelegenheid van vooral lager opgeleiden in laaggeschoolde beroepen onder druk is komen staan.

naar: De wankele democratie, 2014

figuur 2

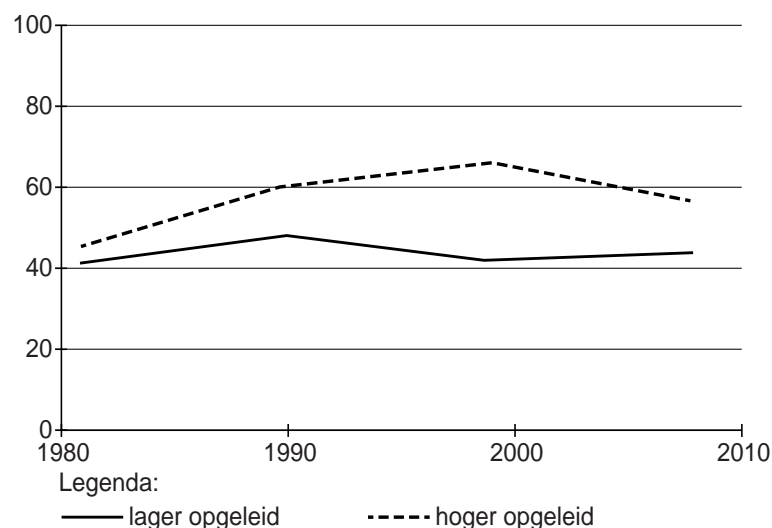
Tevredenheid met democratie per opleidingsniveau in Nederland 1973-2012 in procenten

bron: *De wankelende democratie, 2014*

figuur 3

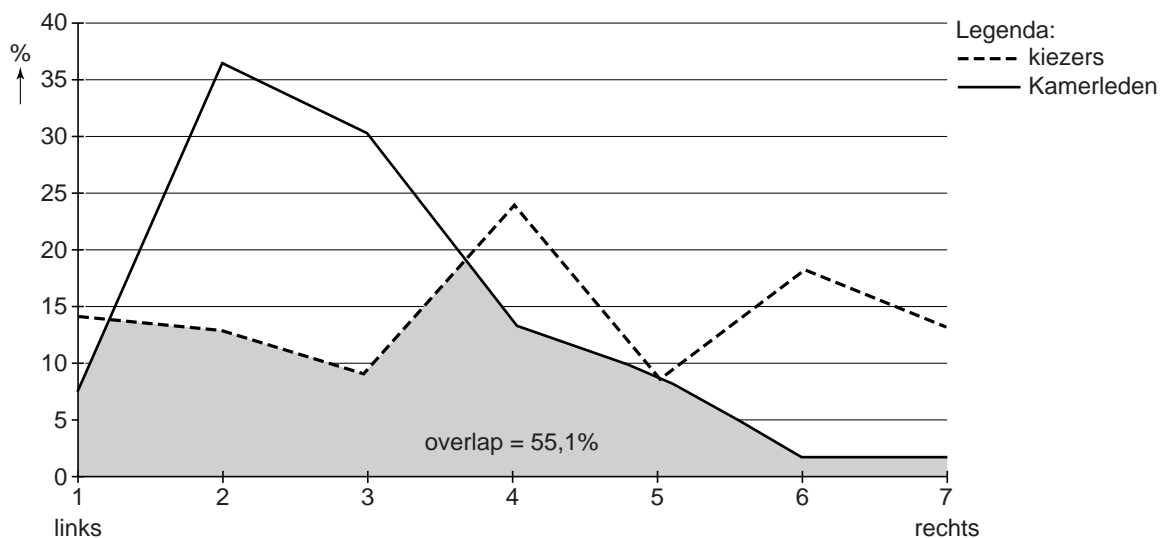
Vertrouwen in het parlement per opleidingsniveau in Nederland 1981-2008 in procenten

bron: *De wankelende democratie, 2014*

figuur 4

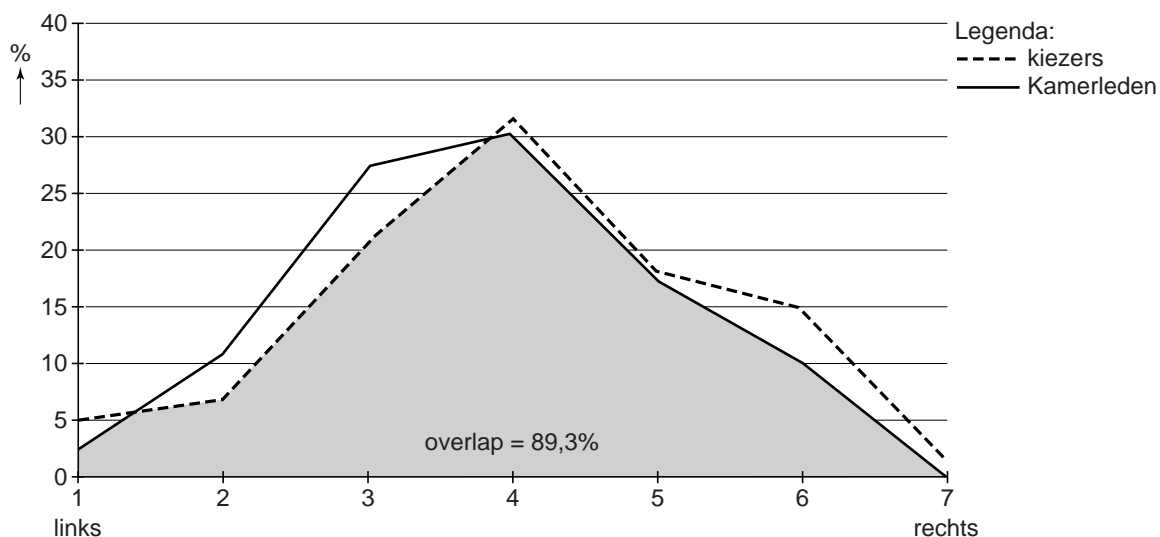
Overlap tussen kiezers en Tweede Kamerleden op de links-rechtsschaal 1977/1979

bron: De wankelende democratie, 2014

figuur 5

Overlap tussen kiezers en Tweede Kamerleden op de links-rechtsschaal 2006

bron: De wankelende democratie, 2014

Opgave 2 De VN-vredesmissie in Mali

Bij deze opgave horen de figuren 6 en 7 en de teksten 3 tot en met 6.

Inleiding

In 2013 stationeerde de Verenigde Naties (VN) de vredesmissie Minusma (Multidimensional Integrated Stabilisation Mission) in Mali, waaraan Nederland deelnam.

De wortel van het probleem in Mali ligt in de grote culturele en economische verschillen tussen het noorden en het zuiden van het land. In het noorden is al jarenlang de separatistische Toearegbeweging actief, de Nationale Beweging voor de Bevrijding van Azawad. In 2012 kreeg deze beweging de belangrijkste steden in het noorden onder controle en riep ze in Noord-Mali een eigen staat uit: Azawad.

Herstel van de nationale eenheid in Mali is de belangrijkste uitdaging voor de VN. Daarvoor zijn stabiliteit en veiligheid vereist. De rol van Nederland aan de VN-vredesmissie bestaat voor het grootste deel uit het verzamelen van inlichtingen over terroristische groeperingen die vooral actief zijn buiten de steden.

Deze opgave gaat over de situatie in Mali, de internationale betrekkingen en de bijdrage van Nederland aan de VN-vredesmissie in Mali.

Gebruik tekst 3 en bekijk de figuren 6 en 7.

Internationale verhoudingen en het gedrag van staten kunnen beschreven en verklaard worden vanuit verschillende theorieën van internationale verhoudingen zoals de realistische en de liberale theorieën.

4p **10** Geef een verklaring voor de militaire interventie van Frankrijk in Mali vanuit

- de realistische theorieën en
- de liberale theorieën van internationale verhoudingen.

Gebruik per theorie een voorbeeld uit tekst 3.

Op 3 september 2015 heeft een ruime meerderheid van de Tweede Kamer besloten de VN-missie in Mali te verlengen. Voorstanders van deze verlenging gebruikten verschillende argumenten.

In de vragen 11 en 12 wordt je gevraagd argumenten van voorstanders te geven.

Gebruik de teksten 4 en 5.

De eerste argumenten voor verlenging van de Nederlandse bijdrage aan de VN-missie in Mali zijn gebaseerd op twee uitgangspunten van het Nederlands buitenlandbeleid.

- 3p 11
- a Geef een politiek-ideëel uitgangspunt van het Nederlands buitenlandbeleid.
 - b Geef op grond van dit uitgangspunt een argument voor verlenging van de Nederlandse bijdrage aan de VN-missie. Gebruik in je argument een voorbeeld uit tekst 4.
 - c Geef een argument vanuit een ander uitgangspunt van het buitenlandbeleid van Nederland dan het politiek-ideëel uitgangspunt. Gebruik in je argument een voorbeeld uit tekst 5.

Gebruik tekst 4.

Er zijn nog twee andere argumenten van voorstanders van de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan de VN-missie in Mali.

- 2p 12
- a Geef een argument met een kernconcept van het hoofdconcept binding. Gebruik in je argument een voorbeeld uit tekst 4.
 - b Geef een argument met een kernconcept van het hoofdconcept verandering. Gebruik in je argument een voorbeeld uit tekst 4.

Gebruik de teksten 4 en 5.

Stel dat dat bij de beslissing van Nederland om deel te nemen aan de vredesmissie in Mali sprake is geweest van de 'law of anticipated reactions'.

- 2p 13
- Geef met behulp van de 'law of anticipated reactions' een verklaring voor de beslissing van Nederland om een bijdrage te leveren aan de VN-vredesmissie in Mali. Gebruik in je antwoord een voorbeeld uit tekst 4 of 5.

Gebruik tekst 5.

Volgens deskundigen is de macht van Nederland in de internationale machtsverhoudingen afgenomen nadat Nederland had besloten te vertrekken uit de Afghaanse provincie Uruzgan.

Machtsverhoudingen tussen staten kunnen met verschillende methoden in kaart gebracht worden. Eén van deze methoden is de besluitvormingsmethode.

- 2p 14 Leg uit op grond van welke **andere** methode je zou kunnen vaststellen dat de macht van Nederland in de internationale machtsverhoudingen is afgenomen nadat Nederland was vertrokken uit Uruzgan.

Gebruik in je uitleg:

- een voorbeeld uit tekst 5;
- het kernconcept macht.

Gebruik tekst 4.

Met betrekking tot het proces van modernisering wordt wel gesproken over de ideologie van de modernisering.

- 2p 15 Leg uit of in de opvattingen van de auteur van tekst 4 **wel** of **niet** de ideologie van de modernisering te herkennen is. Gebruik in je uitleg een voorbeeld uit tekst 4.

Gebruik de teksten 4 en 6.

De situatie in Mali en de bijdrage van Nederland aan de VN-missie in Mali kun je beschrijven met kernconcepten van het hoofdconcept verhouding.

- 3p 16 a Beschrijf de situatie in Mali met **twee** kernconcepten van het hoofdconcept verhouding. Gebruik in je antwoord per kernconcept een voorbeeld uit **tekst 6**.
- b Beschrijf de bijdrage van Nederland aan de VN-missie in Mali met een **ander** kernconcept van het hoofdconcept verhouding. Gebruik in je antwoord een voorbeeld uit **tekst 4**.

Bij beantwoording van vraag 16 mag je de kernconcepten macht en sociale (on)gelijkheid niet gebruiken.

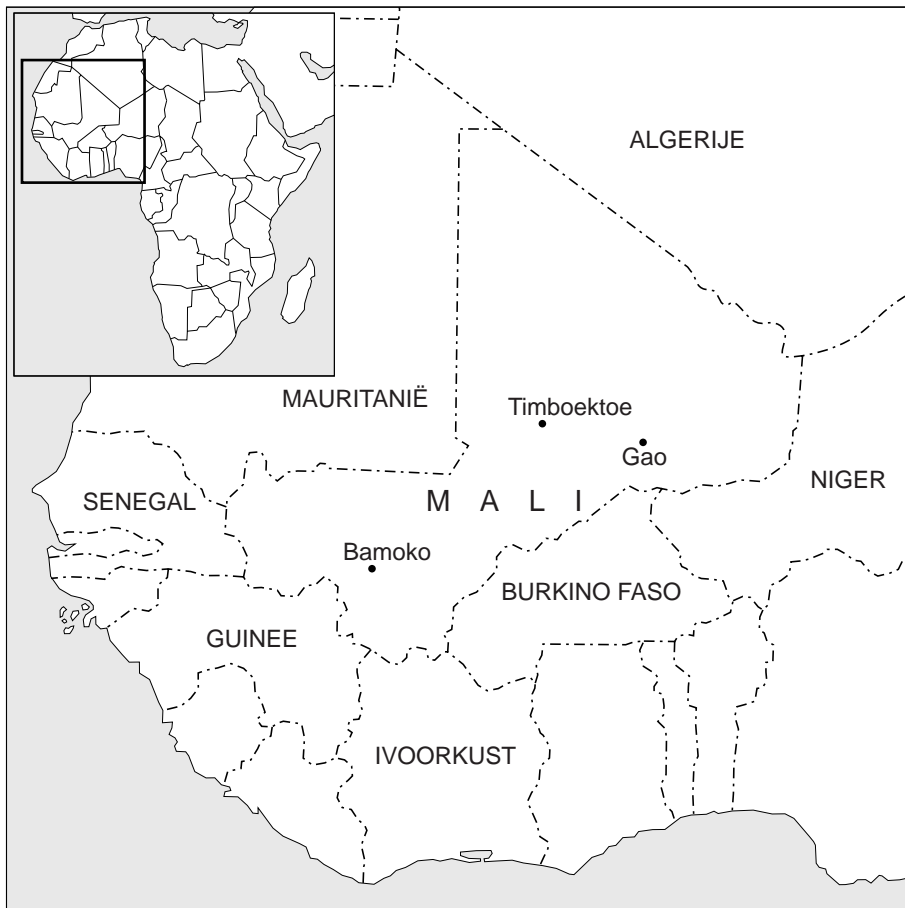
Gebruik tekst 6.

Mali is een staat, maar de vraag is of Mali ook te beschouwen is als een natiestaat.

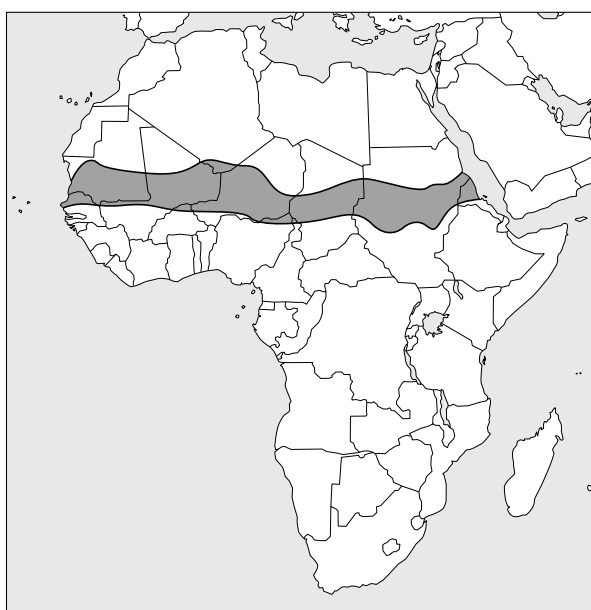
- 2p 17 Beargumenteer of Mali **wel** of **niet** beschouwd kan worden als een natiestaat. Gebruik in je argumentatie:
- de kernconcepten cultuur en identiteit;
 - per kernconcept een voorbeeld uit tekst 6.

Opgave 2 De VN-vredesmissie in Mali

figuur 6 Mali

figuur 7 Sahelzone

tekst 3**Interventie in Mali: Franse en Europese belangen**

De Malinese regering in de hoofdstad Bamako trok in januari 2013 aan de noodrem. Het eigen leger was te zwak om de opmars van de radicale islamisten vanuit het noorden te keren. Een Afrikaanse interventiemacht was zo snel niet beschikbaar. Bamako vroeg Parijs om militair in te grijpen. Frankrijk heeft immers een permanente militaire presentie in de West-Afrikaanse regio en kent het gebied goed.

Binnen luttele weken dreven de Franse militairen de rebellen terug en waren alle belangrijke steden in Noord-Mali heroverd. (...) De rest van Afrika,

Europa en de VS steunden de Franse interventie.

De Sahel-regio¹⁾ is ook belangrijk vanwege Europese economische belangen, waaronder de gas- en oliewinning. Het Franse Total en het Italiaanse Eni hebben concessies in het Taoudeni Bassin, een olieveld van meer dan 1000 km (het bestrijkt een groot deel van het noorden van Mali en Mauritanië). Het Franse bedrijf Alvea exploiteert twee uraniummijnen in Niger. De Franse kerncentrales zijn in belangrijke mate afhankelijk van het uranium uit deze mijnen.

naar: www.internationalespectator.nl, april 2013

noot 1 De Sahel-regio is een gedeelte van de Sahelzone, zie figuur 7, waar Mali in ligt.

tekst 4**Bijdrage aan VN-missie Mali goed plan**

Europa moet meer doen aan de bescherming van zijn 'achtertuin'. Daarom doet Nederland er goed aan militairen naar Mali te sturen.

Naast de gebruikelijke argumenten wijst het kabinet ook op de instabiele situatie in dit op vijf na armste land ter wereld. Het noorden van Mali is immers een broedplaats van jihadisme en criminaliteit. Het land ligt op een kruispunt van smokkelroutes. Deze lopen vanuit Zuid-Amerika, via de Sahel naar onder meer Europa, waar ze aansluiten op lokale criminele netwerken. Ook is er sprake van mensenhandel en illegale immigratie richting ons werelddeel.

Goedmakertje

Eerder dit jaar liet Nederland het afweten toen gevraagd werd een bijdrage te leveren aan de trainingsmissie van de EU in Mali. Dat wekte in de EU enige verbazing. Hoewel het uiteraard ontkend wordt, is de bijdrage aan de VN-missie in Mali daarom ook te beschouwen als een goedmakertje; een poging om het verloren prestige te herstellen.

Maakbaarheid

De VN-missie in Mali is een gemengde civiele en militaire missie. De civiele elementen van het mandaat ademen een geest van maakbaarheid: inrichting van een justitieel apparaat, assistentie

bij het electorale proces, toezicht op
naleving van de mensenrechten,
herstel van het staatsgezag et cetera.
35 We hebben in Mali echter te maken met

een traditionele, etnisch verdeelde en
agrarische samenleving die we geen
westerse normen en waarden kunnen
opdringen.

naar: www.clingendael.nl, 19 december 2013

tekst 5

Missie imagoboost

Diplomaten en militairen roepen het
vaak en hard: meedoen aan missies
vergroot de internationale invloed van
Nederland. Is dat waar? En zo ja, wat
5 levert deelname in Mali dan op?
De Amerikanen waren naar verluidt zo
boos toen de Nederlanders besloten te
vertrekken uit de Afghaanse provincie
Uruzgan¹⁾, dat we voor straf niet meer
10 mochten meedoen met de G20, een
jaarlijks topoverleg van negentien
industriële landen en de Europese
Unie.

“Zo'n missie als Uruzgan, dat is enorm
15 gunstig voor onze internationale positie

geweest”, zegt oud-minister Ben Bot.
“Het land manifesteerde zich. Stond op
de kaart. Daar profiteerde de handel
van. We kregen gemakkelijker toegang
20 tot regeringsleiders en staatshoofden.
Als dat wegvalt heeft dat geen voor-
delen. Integendeel. In de ogen van de
VS, Rusland en China zijn we geredu-
ceerd tot een van de kleine landen. Je
25 telt minder mee.”
Ook defensie- en veiligheidsexpert Rob
de Wijk merkt dat Nederland minder
vaak aan internationaal overleg deel-
neemt. “Ik hoor continu diplomaten
30 klagen dat ze niet meer worden gecon-
sulteerd”, zegt De Wijk.

naar: www.volkskrant.nl, 26 oktober 2013

noot 1 De Nederlandse operatie Task Force Uruzgan (TFU) maakte van 2006 tot 2010 deel
uit van het International Security Assistance Force ofwel ISAF, een stationering van
militaire NAVO-eenheden in Afghanistan.

tekst 6

De Toearegs eisen weer aandacht op

Toearegs zijn nomaden en willen erkenning en onafhankelijkheid van de regering in de zuidelijke hoofdstad Bamoko. Ze spreken een andere taal en hebben een andere cultuur dan de Malinezen.

Ooit waren ze machtige veehouders en handelaren, maar door aanhoudende droogte dunden hun kuddes uit. Tegen de tijd dat Mali onafhankelijk werd in 1960 behoorden de Toearegs tot de armsten van het land. Ze trokken onder meer naar Libië, waar velen werden ingelijfd in het leger van Kadafi.

Na de val van Kadafi in 2011 keerden duizenden zwaar bewapende Toearegs met gevechtservaring terug uit Libië en vormden ze de Nationale Beweging voor de Bevrijding van Azawad. Die begon in januari 2012 een offensief in het noorden.

Ze maakten dankbaar gebruik van de chaos na een coup door het leger en riepen de uitgestrekte woestijn in het noorden uit tot hun onafhankelijke staat: Azawad. De noordelijke steden

Kidal, Gao en Timboektoe namen ze ook in.

- 30 De aanvankelijke samenwerking tussen de Toearegs en de islamitische strijders van Ansar Dine was een strategische fout: de Toearegs werden onder de voet gelopen door de jihadisten. Die plantten hun zwarte vlaggen in de noordelijke steden en voerden er een schrikbewind, waarbij handen werden afgehakt bij diefstal en overspel met steniging werd bestraft. Ook verboden ze muziek, een levendige scene in Mali, en vernielden ze eeuwenoude manuscripten en tombes van heiligen; onmisbaar cultureel erfgoed voor de Malinezen.
- 45 De Malinese machthebbers, ook bijna allemaal moslim, maar niet van extremisme gediend, zijn banger voor islamisten dan voor een los-vast nomadenvolk van zo'n half miljoen zielen. De strijd van de Toearegs werd weer vergeten.

naar: www.trouw.nl, 21 mei 2014

Opgave 3 Michiel de Ruyter, helden en natievorming

Bij deze opgave horen de teksten 7 en 8.

Inleiding

Begin 2015 ging de speelfilm *Michiel de Ruyter* in première. Dit ging gepaard met veel media-aandacht voor de rol van Michiel de Ruyter in de Nederlandse geschiedenis. Michiel de Ruyter (1607-1676) wordt algemeen beschouwd als de grootste admiraal van zijn tijd en de bekendste zeeheld uit de Nederlandse geschiedenis. Het was overigens niet voor het eerst dat zijn rol als volksheld uitvoerig over het voetlicht gebracht werd. Vooral in de negentiende eeuw werden zijn heldendaden geroemd in boeken, gedichten en toneelstukken.

Gebruik tekst 7.

Er zijn verschillende visies over het ontstaan van naties: de modernistische school en de nationalistische school (critici van de modernistische school).

- 2p **18** Leg uit dat in tekst 7 de modernistische school te herkennen is. Gebruik in je uitleg een voorbeeld uit tekst 7.

Lees tekst 8.

De historicus Han van der Horst opperde een samenhang tussen het proces van globalisering enerzijds en toenemende belangstelling voor Nederlandse geschiedenis anderzijds.

Deze samenhang is een illustratie van een van de paradoxen van modernisering: generalisering versus pluralisering.

- 3p **19**
- Geef een beschrijving van de paradox generalisering versus pluralisering.
 - Leg uit dat de samenhang tussen het proces van globalisering en belangstelling voor Nederlandse geschiedenis een illustratie is van deze paradox.

Opgave 3 Michiel de Ruyter, helden en natievorming

tekst 7

Een chauvinistische heldenspiegel

Marita Mathijssen beschrijft in *Historiezucht – De obsessie met het verleden in de negentiende eeuw* hoe de geschiedenis, dus ook de geschiedenis van helden voor het eerst ‘van iedereen’ werd.

Vanaf ongeveer 1800 wordt door historici, schrijvers, de hogere burgerij en de overheid een nationaal historisch besef in de bevolking ‘gehamerd’, schrijft Mathijssen. Door allerlei politieke oorzaken, de Franse Revolutie, de gevluchte stadhouder, de Franse

bezetting, het samengaan van Zuid- en Noord-Nederland tot 1830, ontstond in de eerste helft van de negentiende eeuw een hevige behoefte aan een eigen glorieuze nationale geschiedenis.

Er werden daarvoor, met behulp van schrijvers, mythen gecreëerd, zodat Michiel de Ruyter louter een knap strateeg werd en geen desperado. Zulke historische figuren moesten helden worden en daar werd ook naartoe geschreven.

naar: Carel Peeters, www.vn.nl, 11 november 2013

tekst 8

Interview met historicus Han van der Horst over zijn nieuwe boek ‘De mooiste jaren van Nederland, 1950-2000’

Interviewer:

Er is op dit moment veel belangstelling voor vaderlandse geschiedenis en speciaal voor “onze hoogtepunten” zoals de Gouden Eeuw. Waar komt die belangstelling vandaan? Of is het puur toeval?

Han van der Horst:

“Dat heeft volgens mij te maken met de onzekerheid der tijden. We hebben met zijn allen lang gedacht dat we het hier

in Nederland met zijn allen goed voor elkaar hadden. In de ogen van veel Nederlanders valt dat de laatste tijd behoorlijk tegen. Veel van wat vertrouwd was, staat onder druk. Iedereen kent het rijtje wel: multiculturele samenleving, internet, ICT, (...). Je ziet overal ter wereld hoe mensen dan houvast proberen te vinden in de vaderlandse geschiedenis. Volgens mij is dat een gevolg van globalisering.”

naar: www.geschiedenis.nl, 18 september 2013

Opgave 4 De ongelijkheid in inkomens en vermogens in de wereld

Bij deze opgave horen de teksten 9 en 10 en tabel 1.

Inleiding

In 2014 verscheen het boek *Kapitaal in de 21ste eeuw* van de Franse econoom Thomas Piketty. Het boek werd een internationale bestseller en heeft het debat over de verdeling van inkomen en vermogen binnen landen aangezwengeld. Piketty toont in zijn boek aan dat op langere termijn met kapitaal sneller geld wordt gemaakt dan met arbeid, wat tot de conclusie leidt dat de ongelijkheid toeneemt. Piketty heeft voor zijn onderzoek veel gegevens verzameld. Op basis van deze gegevens stelt hij vast dat in veel landen de kloof groeit tussen een rijke bovenlaag en de rest, zowel als het gaat om inkomen als om bezit. Als die trend doorzet, komen we volgens Piketty uit op het niveau van ongelijkheidsverschillen zoals dat bestond aan het begin van de twintigste eeuw.

Deze opgave gaat over de ongelijkheid in inkomens en vermogens, over de verschillende visies op de verdeling van welvaart en over de politieke besluitvorming over sociale ongelijkheid.

Gebruik tekst 9.

Een veelvoorkomend gedachte is dat meritocratie een verklaring is voor sociale ongelijkheid in westerse samenlevingen.

2p **20** Leg met een voorbeeld uit tekst 9 uit of Piketty de gedachte steunt dat meritocratie een verklaring is voor sociale ongelijkheid in westerse samenlevingen. Gebruik in je uitleg een beschrijving van meritocratie.

2p **21** Leg uit dat de meritocratische gedachte te beschouwen is als een ideologie. Gebruik in je antwoord de kernconcepten ideologie en sociale ongelijkheid.

Lees de regels 42 tot en met 53 van tekst 9.

Om de tendens van toenemende ongelijkheid tegen te gaan, stelt Piketty een mondiale progressieve belasting op vermogen voor. Hij geeft in zijn boek aan dat een mondiale belasting in de praktijk niet te verwachten valt.

2p **22** Leg uit dat een plan om progressieve belasting op vermogen in te voeren op mondiale schaal waarschijnlijk niet gerealiseerd kan worden. Gebruik in je antwoord het dilemma van collectieve actie.

Gebruik tekst 9.

Piketty wordt door sommigen de Marx van deze tijd genoemd.

- 2p 23 Leg met een voorbeeld uit tekst 9 uit dat Piketty in de marxistische benadering is te plaatsen.

Gebruik tabel 1.

Tabel 1 geeft de inkomensongelijkheid weer van verschillende landen.

Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de Gini-coëfficiënt per land **voor** belastingen en sociale zekerheid en de Gini-coëfficiënt per land **na** belastingen en sociale zekerheid.

Nederland en de VS zijn beide moderne westerse samenlevingen, maar de kenmerken van moderne westerse samenlevingen verschillen wel per land.

- 2p 24 Vergelijk de Gini-coëfficiënten van Nederland met die van de VS. Geef een verklaring voor het verschil in Gini-coëfficiënten tussen Nederland en de VS **na** belastingen en sociale zekerheid. Gebruik in je verklaring een politiek kenmerk van moderne westerse samenlevingen.

Gebruik tekst 10.

Het boek van Piketty is in Nederland een groot succes en werd uitgebreid in de media en in de politiek besproken. Op uitnodiging van GroenLinks-Kamerlid Jesse Klaver sprak Piketty op 5 november 2014 met de Financiële Commissie van de Tweede Kamer. De verschillende partijen discussieerden over de sociale ongelijkheid in Nederland en de beste aanpak hiervan. GroenLinks en SP pleitten voor hogere belastingen op grote vermogens. Klaver sprak zelf over een 'nieuwe nivelleringspolitiek'. De politieke partijen gebruikten de bevindingen van Piketty om met voorstellen te komen om de sociale ongelijkheid in Nederland aan te pakken.

Er zijn verschillende besluitvormingsmodellen om het politieke besluitvormingsproces in kaart te brengen. Een daarvan is het relatieve aandachtsmodel.

- 3p 25 Leg uit dat het relatieve aandachtsmodel van toepassing is op de inleiding op deze vraag.
Gebruik in je uitleg:
- twee voorbeelden uit de inleiding op deze vraag;
 - een voorbeeld uit tekst 10.

Opgave 4 De ongelijkheid in inkomens en vermogens in de wereld

tekst 9

Verklaringen en oplossingen voor ongelijkheid

Piketty trekt het kleed onder de gangbare verklaring voor ongelijkheid vandaan: dat toegenomen vermogensongelijkheid een onvermijdelijk gevolg is van verschillen in talent of de bereidheid hard te werken. Volgens Piketty geldt nog steeds: ouderlijk vermogen is de toegangkaart tot de vermogende klasse. De kinderen van de supermanager hebben geluk: die worden dankzij hun erfenis in één klap rentenier. Met verdienste heeft het allemaal bar weinig te maken. Op de langere termijn is kapitalisme altijd een systeem waarin bezit zichzelf vermeerderd en wordt doorgegeven aan de volgende generatie. Daar hebben we volgens Piketty mee te leven. De oplossing daarvoor is niet om kapitaal te vernietigen, maar manieren te vinden om welvaart te verdelen. Daar moeten we het belastingstelsel op aanpassen, maar ook ons onderwijs. Het blijft van belang dat mensen vaardigheden ontwikkelen zodat werken zoveel mogelijk loont.

Maar daarmee zijn we er volgens de Franse econoom nog niet. Wil een democratie functioneren, dan moet er volgens hem ook worden nagedacht over hoe bezit kan worden gestimuleerd voor die helft van de bevolking die nagenoeg niets bezit. Want kapitaal is veel meer dan een huis om in te wonen en een appeltje voor de dorst. “Wie nauwelijks iets bezit heeft al snel het idee niet betrokken te zijn bij het reilen en zeilen van de economie. Er is een groot gevoel van onteigening, mensen hebben het idee dat ze economisch aan de zijlijn staan.” Het is Piketty erom te doen een debat aan te jagen over hoe de vruchten van het kapitalisme in de 21ste eeuw moeten worden verdeeld. En een mondiale economie waarin vermogen makkelijk kan worden verplaatst naar waar de belastingdienst het meest vriendelijk is, vraagt ook om mondiale oplossingen in zijn ogen. Als het aan hem ligt komt er een wereldwijde belasting op het netto vermogen dat ieder individu bezit.

naar: De Groene Amsterdammer, 2014

tabel 1

Inkomensongelijkheid voor en na herverdeling via belastingen en sociale zekerheid in verschillende landen, 2000-2005

land	Gini-coëfficiënt voor belastingen en sociale zekerheid	Gini-coëfficiënt na belastingen en sociale zekerheid
Verenigde Staten	0,57	0,42
Noorwegen	0,57	0,37
Nederland		0,33
Spanje		0,38

naar: *Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2014)*

Toelichting

De Gini-coëfficiënt is een getal voor de mate van ongelijkheid. Het is een getal tussen 0 en 1. Bij 0 is er volledige inkomensgelijkheid (iedereen heeft hetzelfde inkomen). Bij 1 is er volledige inkomensongelijkheid (één persoon heeft al het inkomen en de rest van de mensen heeft geen inkomen). Dus hoe dichterbij de 1 zit, hoe groter de ongelijkheid.

tekst 10**Waarom is het boek van Piketty zo'n succes?**

- Het fenomenale succes van Kapitaal verbaast des te meer omdat de U-curves¹⁾ waarin het boek grossiert al zo'n vijftien jaar op internet circuleren.
- 5 Dat de inkomens- en vermogensongelijkheden sinds de jaren zeventig in de meeste ontwikkelde economieën weer de omvang hebben aangenomen van het 'patrimoniale kapitalisme' van
- 10 eind negentiende eeuw had geen verrassing hoeven zijn. Piketty zelf publiceert al sinds 2001 over inkomens- en vermogensongelijkheid, al dan niet samen met landgenoot Emmanuel
- 15 Saez. Bovendien is de website van de heren waar je al hun data kunt raadplegen, The World Top Incomes database, alweer zo'n kleine drie jaar in de lucht.
- 20 Vanwaar dus dit succes, en vooral: waarom nu? Het antwoord is een combinatie van moment en stijl.

naar: *www.decorrespondent.nl, 11 juni 2014*

noot 1 een U-curve is een grafiek, die de ontwikkelingen van inkomens- en vermogensongelijkheden weergeeft, waarbij de ongelijkheid begin van de vorige eeuw hoog was, vervolgens daalde tot aan de jaren zeventig en daarna weer steeg.